

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Qvæstio LV. De medio cognitionis Angelicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

lectum agentem, cum intelligat, perfectiorque multo sit rebus omnibus intelligentibus creatis. Multa ergo, quae in rebus inferioribus, spectata eorum natura particulari sunt perfectiones, in rebus superioribus essent imperfectiones. Sic sensus, qui comparatione animalium sunt perfectiones, comparatione Angelorum essent imperfectiones. Quod idem dicendum est de intellectu agente comparatione hominum & Angelorum.

Ad secundum. Ad secundum concessio antecedente, neganda est consequentia. Anima namque nostra suapte natura apta est accipere species à rebus. Vnde ex eo, quod supernaturaliter per accidens illi infundantur, vel species eiusdem rationis cum illis, quas per seipsam poterat comparare, ut Adamo infusa sunt, vel aliae alterius rationis, quales sunt, quas anima Christi accepit, non propterea denegari illi debuit intellectus agens: liquidem illi suapte natura debetur. Cum vero Angelus ex se aptus non sit accipere vllas species à rebus, sed solum à Deo per infusionem, tribui illi non debuit intellectus agens ab autore natura, nec infusus, qua illis in instanti creationis Deus species infudit, dicitur proprie praeventio, quemadmodum dicitur infusus specierum, quae Adamo facta fuit, quippe cum Angelus successu temporis non poterit, vel illas, vel alias similes comparare per seipsum, ut poterat Adamus.

Species intelligibiles non ita Adamo infusa ut Angelo.

Omnipotencia passiva naturalis respondere actum quomodo intelligentium.

A quod immediate efficit motum. Ise impulsus quo Angelus suam substantiam impellit, aut rem externam: mediante autem actu voluntatis, non quocumque, sed qua efficaciter vult se impellere, aut rem externam sibi coniunctam, efficit immediate impulsus illum, tamquam principio quo instrumentali talis impulsus immediate effectiuo. Cum vero actus ille finitus sit, ac liber, efficere non potest infinitum impulsus, sed certum & limitatum. Praeterea, infra maximum quem potest efficere, efficit maiorem vel minorem, prout voluntas Angeli elicerit actus, quo tantum vel tantum velit impellere, aut suam substantiam, aut rem externam.

B Confirmari potest conclusio huius articuli, quoniam sicut ea animalia, quae sunt infra hominem, pollent solum viribus sensitiuis, homo vero, qui medijs est inter cetera animalia & Angelos, vires habet sentientes & potentiam ad intelligendum, verum hanc secundum alteram tantum sui partem, nempe secundum animam: sic quoque concedens erat, ut natura homine superior, qualis est Angelica, sola potentia ad intelligendum ornaretur, essetque secundum se totam intellectualis. Quia vero Angeli secundum se totos intellectuales sunt, appellari confueverunt, tum intellectus, tum etiam mentes, id est, res mere intellectuales.

QUESTIO LV.

De medio cognitionis Angelicae.

ARTICVLVS I.

Virum Angeli cognoscant omnia per suam substantiam.

D ISSERTIT tota hac quaestione de medio, quod ita Angelo est ratio cognoscendi res, ut cum intellectu concurrat ad cognitionem tamquam species intelligibilis, siue sit vera species, siue non, sed instar illius concurrat. Atque hoc primo articulo quaerit, an quemadmodum Deus cuncta, quae cognoscit per suam essentiam concurrentem instar speciei intelligibilis cognoscit: sic quoque Angelus cuncta, quae cognoscit, cognoscat per suam substantiam simili modo concurrentem, ita ut in Angelo nulla alia intelligibilis species necessaria sit, ut quaecumque obiecta cognoscat.

Sensus quaestiois.

E Conclusio est. Angeli non omnia cognoscunt per suam substantiam, sed ad id indigent aliquibus speciebus, quibus perficiantur. Hanc probat primo in argumento, sed contra autoritate Dionysij 4. cap. de diuinis nominibus, ubi ait: *Angeli illuminantur rationibus rerum*, id est, similitudinibus & speciebus eorum, quae cognoscunt, quod sit, ut non cognoscant omnia per suam substantiam, sed per species. In translatione Perionij locus ille Dionysij habet in hunc modum. *Vi mentes praestantissimo modo intelligunt, eorum quae sunt rationes discerni diuina sibi accommodata illustratione.* Porro illustratio diuina, ut Angeli res cognoscant naturaliter, non est alia, quam infusio specierum quibus eas percipiant.

Angeli non omnia per suam substantiam cognoscere.

Secundo eam probat, quoniam licet id, quo intellectus, tamquam specie intelligibili, aut eius locum habenti intelligit, comparatur ad actum intelligendi tamquam principium efficiens, quod vni cum intellectu producit intellectionem: ad intellectum

B b b

ARTICVLVS V.

Virum in Angelis sit sola intellectiua cognitio.

C ONCLUSIO est. In Angelo non est alia cognitio, quam intellectiua. Probat, ex potentis cognoscentibus, solus intellectus non residet in organo corporeo: vires vero omnes sentientes tam internae, quam externae in organo corporeo sedem habent. In Angelis non est corpus: ergo est sola intellectiua cognitio, quam comitatur voluntas, quae est etiam in Angelo, & vtramque consequitur vis ad mouendum, siue in Angelo distincta sit ab intellectu & voluntate, siue non, ut hoc loco innuit D. Thom.

Illud tamen animaduertendum est, si dicamus in Angelo vim ad mouendum distinctam non esse à voluntate, potentiam ipsam voluntatis non esse id, quod immediate efficit motum, vel substantiam Angeli, vel rei externae, quam Angelus moueat: sed id

Molina in D. Thom.

Notitia vis in Angelis qua.

lectum tamen intelligentem comparatur tamquam forma ad quod forma solet esse id quod agens agit. Et quidem si sit vera species, actuatur, in formaque intellectum: si vero non sit vera species, sed tamquam species concurrat, satis est, si intellectui assistat, cum eoque sine ulla actuatore ac informatione coniungatur: quo pacto quaest. 12. ostendimus, essentiam divinam coniungi cum intellectu beati, & substantiam Angeli cum mente Angelica ad productionem cognitionis, quam Angelus de eadem sua substantia habet: sed ut potentia aliqua compleatur per formam necesse est ut omnia, ad quae se extendit potentia, contineantur in forma. Vnde videmus, quod in iis substantiis, quae generantur & corrumpuntur, quia nulla forma continet omnia, ad quae se extendit potentia materiae: cum ergo facultas Angeli ad intelligendum ad omnia se extendat: eod quod obiectum mentis Angelicae sit ens & verum in commune: in substantia vero Angeli, quae ad certum genus & speciem limitata est, non contineantur omnia eminenter: sicut in essentia diuina continentur: sit, ut non quemadmodum Deus omnia per suam essentiam cognoscit, sic etiam Angelus cognoscit omnia per suam substantiam: sed necessarium ad id sit, Angelicum intellectum aliquibus speciebus perfici.

ARTICVLVS II.

Virum in nobis, & in Angelis concedenda sint species, quibus cognitio fiat.

DISPUTATIO I.

D iuus Thomas supposuit art. praecedente, Angelos, vel per species, vel per suam substantiam in modum speciei concurrerem, intelligere, quaecumque naturaliter intelligunt: cum vero probasset non posse ab eis cognosci omnia per suam substantiam, intulit, concedendas esse in eis species, quibus intelligant. Hoc autem articulo quaerit, virum eiusmodi species a rebus sint acceptae, sicut sunt nostra, an non, sed ipsis potius sint innatae, & a Deo insulae. Quia tamen non omnes conveniunt in modo, quo fit cognitio, operae pretium erit id examinemus, antequam ad disputationem propriam huius articuli veniamus.

Ochami & Gabr. sententia.

Ochamus in secunda quaestione 17. & 18. & Gabriel in eodem secunda distinctione 3. quaestione 2. censent, non esse concedendas species, aut aliquid, quod cum potentia cognoscente sit coniunctum, in modumque speciei cum ea ad cognitionem producendam concurrat: sed obiectum, in distantia accommodata constitutum, sufficere vna cum potentia sentiente externa, ut efficiant actum sentiendi: addunt, potentiam & obiectum concurrere immediatè ad illius notitiam productionem sine ulla specie. Ut verò generetur notitia sensus interni, satis esse arbitrantur, si existat notitia sensus externi, illaque immediatè vna cum sensu interno, absque alia specie, efficienter concurrat ad illius productionem. Ad efficiendam verò intellectionem, sufficere dicunt notitiam sensus interni, seu phantasma vna cum intellectu possibili, absque aliqua specie intelligibili. Eodem modo censent in Angelis sufficere praesentiam obiecti constituti in distantia accommodata, vna cum intellectu Angelico, sine ulla specie, aut qualitate intermedia, ut intuitivam

A obiecti notitiam efformet, concurrente efficienter ac immediatè tam intellectu, quam obiecto. Quod sit, inquit, ut necessarium non sit constitui in Angelo speciem, aut a rebus acceptam, ut Scotus, & alij autumant, aut ipsis innatam, a Deoque insulam, ut D. Thomas, & alij arbitrantur.

Durandus in 2. dist. 3. quaest. 6. & in 4. d. 49. q. 2. Durandus in eadem profus est sententiam non tamen explicat, an obiectum concurrat cum potentia ad productionem notitiae tamquam causa efficiens, sed solum ait, potentiam, praesente obiecto, debiterque approximato, illud, absque aliqua specie, cognoscere, per hoc solum quod potentia supra naturam sit cognoscitiva, & obiectum cognoscibile, neque adit impedimentum: subiungitque haec verba, *Quocumque cognitio sit efficiens: vnde non explicat, an obiectum influat efficienter in cognitionem.*

Henricus quodlib. 5. quaest. 14. & quidam alij, quos Scotus in 1. dist. 3. quaest. 7. & Capreolus in 2. dist. 3. quaest. 2. in argumentis contra quartam conclusionem referunt, negant species etiam intelligibiles, quae cum intellectu humano, aut Angelico efficienter ad intellectionem concurrant, idemque censent de speciebus sensitivis. Lege etiam Gregorium in 2. dist. 7. quaest. 3. & in 1. dist. 3. quaest. 1.

C Probat verò praedicti autores hanc suam sententiam: primo, quia nulla est necessitas constituendi has species.

Secundo quando potentia per aliquid, tamquam per signum representativum, fertur in obiectum, prius cognoscit signum, quam cognoscat obiectum representativum: sed species sensibiles, tantum abest, ut prius cognoscantur sensu, quam cognoscatur obiectum, ut ne quidem sensu tunc cognoscantur: species item intelligibiles non prius intelliguntur, quam intelligatur obiectum: imò quando intelligitur obiectum, illa non intelliguntur, ut testatur experientia: ergo obiecta non percipiuntur à potentiis per species, quibus representantur, ac proinde ad illud munus admittenda non sunt. Minor, & consequentia patent: & maior probatur: quoniam id, quod repraesentat aliud, non ducit in illius cognitionem, nisi cognoscatur: ut imago Caesaris non ducit in Caesaris cognitionem, nisi cognita à potentia.

Tertio, si species constituenda esset in intellectu possibili, vel id esset comparatione omnium, quae intellectu cognoscitur, vel comparatione aliquorum dumtaxat. Non dabis hoc secundum, quia quae ratione possent quaedam cognosci sine specie, possent etiam caetera cognosci, ac proinde frustra ad id constitueretur species. Primum verò dici non potest, quia si in intellectu nostro sit species intelligibilis admittenda, sanè erit ea sola, quae à phantasmibus interuentu intellectus agētis sit in eo producta: cum ergo noster intellectus multa cognoscat, quorum nulla sunt phantasmata, ut res spirituales, relationes tam reales quam rationis, & peraeque alia, efficitur, ut non omnium, quae intellectu nostro cognoscuntur, sit species intelligibilis constituenda.

F Confirmatur, quoniam ea, quorum est species cognosci possunt per species sine discursu: cum ergo multa cognoscantur à nobis per discursum, efficitur, ut non omnium, quae à nobis cognoscuntur, sit species in intellectu possibili.

Quarto, obiectum sufficienter praesentatur, seu ostenditur intellectui per actum potentiarum sentiendum: ergo necesse non est constituere in intellectu speciem, quae ei repraesentet obiectum. Consequenter est manifesta, antecedens verò probatur, quia

quia in potentiis subordinatis, obiectum praesentatur, seu ostenditur posteriori potentiae per actum prioris, ut appetitui intellectivo praesentatur bonum per intellectum, quo cognoscitur, & appetitui sensitivo per sensum: cum ergo sensus & intellectus sint potentiae subordinatae, consequens est, ut obiectum intelligendum sufficienter praesentetur, ac ostendatur menti per actum potentiarum sentientium, qui notitiam intellectivam antecedit.

Quinto. Quinto, cum intellectus sit potentia, quae seipsum reflecti valet, sanè certò, & quasi per experientiam cognoscit seipsum, & ea omnia, quae in ipso sunt: unde experitur nos intelligere, haberetque principium intelligendi: si ergo in intellectu nostro essent species intelligibiles, sanè per experientiam eas in nobis deprehenderemus: quod tamen aperte est falsum: non ergo constituendae sunt eiusmodi species.

Sexto. Sexto, species, & id quod per speciem repraesentatur, sunt eiusdem rationis ac speciei, solumque differunt quoad modum essendi: sed nulla species existens in intellectu Angelico esse potest eiusdem rationis & speciei cum substantiis, tam spiritualibus, quàm corporalibus: ergo Angeli nec substantias spirituales, nec corporeas per speciem cognoscunt. Minor patet, quoniam species in intellectu Angeli (si quae in eo sit) est accidens & non substantia: accidens autem, & substantia nequeunt esse eiusdem speciei.

Confirmatio maioris prima. Maior verò probatur, ex speciebus sensibilibus unde species intelligibiles videtur introductae. Primo, quoniam sicut se habet lux in corpore lucido ad lumen productum ab eo in medio, ita se habet color in corpore terminato ad speciem coloris, quam in medio producit: sicut enim proprium subiectum lucis, quo ad suum esse perfectum, est corpus densum, unde stella lucens dicitur esse densior pars caeli: ita proprium subiectum coloris (qui in se continet aliquid de naturalis) quoad suum esse perfectum, est perspicuum terminatum per opacum: subiectum autem utriusque, quoad esse eorum imperfectum, est perspicuum, nec densum, nec terminatum: sed lux in corpore denso, & lumen in medio sunt eiusdem speciei, solumque differunt penes esse perfectum & minus perfectum: ergo etiam color in corpore terminato per opacum, & species eiusdem coloris in medio, erunt eiusdem speciei, solumque differunt penes esse perfectum, & minus perfectum.

Secunda. Secundo, quoniam actio aliam qualitatem, quae sentiuntur est uniuoca in medio, & in organo sensus: calor namque, cum sentitur, effundit calorem tam in medium, quam in organum tactus, & odor producit odorem, ac sapor saporem, ut experientia testatur: ergo actio coloris, qua agit in medium, & in organum sensus, erit etiam uniuoca, ac proinde color producit in medium, & in organum visus speciem intentionalem, quae sit eiusdem naturae & speciei cum colore à quo producitur.

Tertia. Tertio, quoniam species intentionalis est similitudo eius rei, cuius dicitur species: sed similitudo non est inter res distinctas specie: ergo species intentionalis, & id cuius est species, sunt eiusdem naturae ac speciei. Has omnes rationes inuenies apud Durandum in secundo loco citato. Rationes verò, quas alij adducunt, parui sunt momenti, facillèque, tum ex dicendis, tum ex iis, quae aliis in locis diximus, dissoluentur.

Danda esse species intentionales, à D. Thoma hoc loco, & aliis saepe, Scoto in 1. dist. 3. Molina in D. Thom.

A quaest. 7. & aliis doctoribus communiter: Constituendas videlicet esse species intentionales potentis impressas ad omnem cognitionem elicendam, praeterquam quando aliquid cognoscitur arguitiue, ut vocant, ex alio aut aliis: tunc enim sat sunt species & cognitiones eorum, ex quibus aliquid arguitiue cognoscitur, ut illud, eo praefixo modo, cognoscatur. Excipe praeterea, quando obiectum ipsum cognoscendum est sufficienter coniunctum potentiae, à qua cognosci debet, estque illi proportionatum, ut cum ea efficienter concurrat ad cognitionem sui: tunc enim necessaria non est species, quae ut suppleat concursum obiecti in genere causa efficiens, sufficiatur, ut quaest. 12. & aliis saepe explicauimus. Denique excipe, quando aliquid cognoscitur in aliquo obiecto, quod, ob causam proximè explicatam, non cognoscitur per speciem. Sic Deus in sua essentia intuetur omnia sine aliqua specie, & beati in essentia diuina, sine alia specie, multas vident creaturas.

sensibiles quam intellectibiles.

Sententia haec satis colligitur ex iis, quae diximus quaest. 12. artic. 2. & quaest. 27. artic. 1. Probarique potest primo, quoniam ut ibidem dicebamus, sola potentia producere nequit efficienter cognitionem: tum quia de se indifferens est, ut producat cognitionem huius vel illius obiecti, & idcirco indiget causa aliqua particulari, quae efficienter cum ea concurrat, eamque determinet, ut producat cognitionem huius potius, quam alterius obiecti: tum etiam quia cognoscere, est potentiam cognoscentem exprimere in se vitaliter imaginem rei cognoscendae, ut locis citatis explicauimus: potentia autem sola, quemadmodum non habet in se unde similis sit rebus cognoscendis, ita neque habet unde sola producere ac exprimere possit in se imaginem rei cognoscendae: concedenda est ergo causa partialis, quae cum ea efficienter concurrat ad productionem cognitionis: haec autem (quando res non cognoscitur arguitiue ex aliis, aut quando non coniunctur eminenter in alia, quae efficienter cum potentia ad cognitionem concurrat) non est aliud quam obiectum ipsum secundum se, aut secundum imaginem sui, quam potentiae imprimit, ut sui vicem gerat: tum quia non designabitur aliud: tum etiam quia, ut August. 9. de Trinitate c. vlt. ait: *Omnis res, quantumque cognoscimus, congruat in nobis notitiam sui*: ab utroque enim notitia patitur, à cognoscente, & cognito: concluditur, ut obiectum secundum se, vel secundum speciem & imaginem sui, tamquam causa efficiens cum potentia cognitionem producat: cum ergo quado à potentia distat, vel non est proportionatum, ut cum ea concurrat, non possit per seipsum immediatè concurrere: consequens est, ut per speciem, imaginemve sui, notitiam producat, ac proinde, ut tunc constituendae necessarii sint species impressae, quibus, tamquam partialibus causis, potentiae cognoscatur. Ockhamus & Gabriel locis citatis respondent obiectum distans posse per spaciū interiectum immediatè concurrere instar efficientis causa vna cum potentia cognoscente ad productionem cognitionis, nec esse necesse, ut prius producat aliquid in medio. Contrarium tamen ostendimus satis aperte cum Aristotele quaest. 8. artic. 1.

Species ad potentiam cognoscentem comparatur tanquam causa particularis ad vniuersalem.

C Secundo, Aristoteles 2. de anima cap. ultimo textu 121. & sequentibus, aperte constituit species intentionales quibus actus sentiendi fiant, dum docet sensum esse potentiam receptivam formarum sive materiae, &c. & cap. 7. textu 66. & sequentibus docet obiectum visibile, immutando medium, & per medium immutando sensum, efficere sensationem, definitque colorem

D cum ergo quado à potentia distat, vel non est proportionatum, ut cum ea concurrat, non possit per seipsum immediatè concurrere: consequens est, ut per speciem, imaginemve sui, notitiam producat, ac proinde, ut tunc constituendae necessarii sint species impressae, quibus, tamquam partialibus causis, potentiae cognoscatur. Ockhamus & Gabriel locis citatis respondent obiectum distans posse per spaciū interiectum immediatè concurrere instar efficientis causa vna cum potentia cognoscente ad productionem cognitionis, nec esse necesse, ut prius producat aliquid in medio. Contrarium tamen ostendimus satis aperte cum Aristotele quaest. 8. artic. 1.

E Secundo, Aristoteles 2. de anima cap. ultimo textu 121. & sequentibus, aperte constituit species intentionales quibus actus sentiendi fiant, dum docet sensum esse potentiam receptivam formarum sive materiae, &c. & cap. 7. textu 66. & sequentibus docet obiectum visibile, immutando medium, & per medium immutando sensum, efficere sensationem, definitque colorem

F cum ergo quado à potentia distat, vel non est proportionatum, ut cum ea concurrat, non possit per seipsum immediatè concurrere: consequens est, ut per speciem, imaginemve sui, notitiam producat, ac proinde, ut tunc constituendae necessarii sint species impressae, quibus, tamquam partialibus causis, potentiae cognoscatur. Ockhamus & Gabriel locis citatis respondent obiectum distans posse per spaciū interiectum immediatè concurrere instar efficientis causa vna cum potentia cognoscente ad productionem cognitionis, nec esse necesse, ut prius producat aliquid in medio. Contrarium tamen ostendimus satis aperte cum Aristotele quaest. 8. artic. 1.

lorem esse, motuum perspicui actui, nec alia sanè motione, quam intentionali. Docet præterea lumen necessarium esse ex parte medij, vt ab obiecto immutetur, non verò ex parte obiecti. Docet item, si inter obiectum, & potentiam interiectum esset vacuum, nullam posse fieri sensationem, eò quòd obiectum per spacium vacuū transmittere non possit speciem in potentiam: quippe cū nullū genus possit quicquam agere in id, quod distat, quin prius agat in spacium interiectū. Præterea multis in locis docet, potentiam cognoscetē, postquam producta est à generante, esse in potentia, tum ad actū primum, tum ad actum secundum, priusque reduci ab obiecto de potentia ad actum primum per speciem, postea verò cōtemplari potentiam, seque ipsam reducere ad actum secundum, nempe ad actum cognoscendi. Adde, nisi constituantur intelligibiles species à phantasmatis in intellectum possibile productæ, nullam superesse rationē, quare constituendus sit intellectus agens. Aristoteles namque 3. de anima cap. 5. textu 17. ea ratione ductus constituit intellectum agentem, *vt intellectum possibilem, qui est tamquam tabula rasa, in qua nihil est depictū, deducat vnā cū phantasmatis, in actum specierū rerum omnium, quas potest cognoscere, vt eis ita depictis, reductūque in actū primum, valeat res intelligere.* Vnde Durandus, vt species intelligibiles negat, sic intellectum agentē consequenter de medio tollit, vt potē in rerum natura minimè necessarium.

Tertio, oculus, nec seipsum, nec faciē, in qua est, videt: si verò obiciatur speculum, & se, & faciē, cui inest, intuetur: quod non aliunde provenit, nisi quia à faciē effunditur species in speculum, vt vel ipsa experientia docet, à quo reflectitur in oculum, eaque actuata & informata potentia, videt: ergo constituendæ sunt species quibus visio fiat.

Quarto, quando duo specula ponuntur, vnū è regione alterius, vnūque prope alterū sit appari- tio vnus in alio bis, aut ter, pro quantitate distan- tiæ, & magnitudinis speculorum, vt experientia ipsa docet: sed eius rei nulla alia est causa, nisi quòd specula mutuò in se inuicem sui species immittunt, à quibus fit reflexio ad oculū, totiesque species illæ multiplicantur, & reflectuntur mutuò ab vno speculo in aliud, quousque vis productiua deficit, eò quòd species per spacium semper debilior ac remissior producatur: ergo nulla ratione negari possunt visivæ species, quæ ab obiecto in medium effundantur, & à medio in potentiam videndi, quibus visio fiat.

Quinto, si obiectum sit in accommodata distan- tia à facultate videndi, ita vt ex eo capite videri optimè possit, eo ipso, quòd inter illud & poten- tiam interponitur corpus opacū, videri nequit: sed id non aliunde evenit, nisi quia ea ratione impedi- tur aliquid, quod, vel ab obiecto transit in poten- tiam, vt eo mediante fiat visio, vel à potentia & orga- no visus transit in obiectum, cuius corpus opa- cum non sit capax, cū ergo non aliud designari possit, quam species obiecti, cuius corpus opacum non est capax: constituendæ proculdubio erunt species intentionales, quibus facultas videndi affec- ta producat visionem.

Sexto, obiectum, si multum distet à facultate videndi, non videtur: si item multum coniungatur, non videtur, vel saltem non æquè bene, id quod non aliunde proficiscitur, nisi quia ad visionem ne- cessaria est species accommodata potentia: obiectum autem si nimium distat, cū semper remissius ac remissius agat, vel non effundit speciem ad

A tantam distantiam, vel si eam producat, tam debilis & remissa accedit ad pupillam, non sit commensu- rata potentia: si verò sit nimium coniunctum po- tentia, vel non producit speciem, eò quòd non sit spatium perspicuum actu interiectum, vel produ- cit eam tam crassam, vt proportionata non sit po- tentia, qua ratione Aristoteles in libris de anima sæpe affirmat, *sensibile positum supra sensum non effe- cere sensationem*: sit ergo, vt constituendæ omnino sint species, quibus potentia affecta obiecta co- gnoscant.

Septimo, quando aliquis vnū & idem obie- ctum inspicit simul per inspicilia interiecta, & per aërem, qui est super inspicilia, obiectum illud vi- detur esse duplex: sed id non aliunde provenit, nisi ex diuersitate specierum, quæ perueniunt ad ocu- lum, vna magis crassa per medium crassum, facta- que prius pyramide in centro inspicilij in quo spe- cies illa vndique vnitur, indeque peruenit ad ocu- lum: altera verò magis subtilis per medium magis rarum & magis diaphanum, nullaque prius facta pyramide in medio interiecto: ergo constituendæ sunt eiusmodi species.

Confirmatur, quia quòd vnus inspiciliis adiuue- tur ad videndum, alius verò impediatur, quòd item inspicilia tantæ, vel tantæ crassitudinis, & plus vel minus concava (in quorum proinde centro plus vniantur species, vehementioresque sint: non focus ac radij solares in speculo, aut vitro concavo, ad eò vehementes esse solēt propter vnionem factam in centro, vt inflammare solēt stuppam suppositam) quibusdam sint commodata ad videndum, pro qualitate debilitatis potentia, ac dispositionis or- gani vsus, aliis verò minimè, non aliunde proven- nit, nisi quia ad videndum necessaria est proportio inter speciem & facultatē ipsam videndi, atque eam ob causam, quæ species vni potentia est commensurata, alteri, quia debilior est, habetque organum aliter dispositum, commensurata non est ergo con- stitutedæ sunt species, quibus visio fiat. Adde, mul- tas alias esse apparitiones & effectus, quorum red- di non potest sufficiens ratio in perspectiua, nisi constituantur species.

Octavo, quado à longè securis percussit lignum, prius videtur percussio, quam audiatur is sonus, qui inde resultat: sed eius rei nulla alia est causa, nisi quòd visivæ species, non focus ac lumen, mul- tiplicantur per medium, deueniuntque ad oculum in instanti, species autem soni multiplicantur per medium, deueniuntque ad auditum in tempore maiori vel minori prout spatium fuerit maius aut minus (neque enim credendum est sonum secundum suum esse reale, multiplicari per totam spha- ram spacij in quo aliquid auditur, vt in libris de anima dicebamus) ergo admitti debent species, quibus sensus obiecta percipiant.

Confirmatur, quia echo efficitur ex reflexione speciei à corpore denso: cū enim inter receptio- nem speciei directæ in tympanum auditus, & recep- tionem speciei reflexæ, mediet tempus, eò quòd species soni in tempore multiplicetur per spacium, efficitur, vt auditus informatus semel specie dire- cta, atque iterum reflexa eiusdem soni, bis perci- piat eundem sonum: secunda autem perceptio di- citur echo: admittendæ ergo sunt species sensibili- les. Adde, quando lapillo paruulo leuiter percussit alteri extremitati, sonum audiri, vt testatur expe- rientia: id verò non aliunde provenit quam ex eo, quòd per poros ligni multiplicantur vnæ species

soni, neque dissipantur, eaque ratione perveniunt ad finem signi: quod non ita evenit, quando multiplicatur per aërem: constituenda igitur sunt species intentionales.

Ad 1. argu. part. opposita. Ad primum igitur argumentum contrarium negandum est antecedens: ostensa quippe est necessitas species admittendi.

Ad 2. Ad secundum neganda est maior: quando id, quod repræsentat, concurret ad cognitionem, vel tamquam principium quo vna cum potentia, vel tamquam terminus per cognitionem productus, quo pacto se habent species impressa & expressa, quæ proinde repræsentant tamquam signa formalia, ut Dialectici appellant: maior autem illa solum est vera de signis, quæ Dialectici vocant instrumentalia, quo pacto imago Cæsaris dicitur Cæsarem repræsentare, ut quæst. 27. artic. 1. disp. vltima ad secundum quoddam argumentum dicebamus.

Ad 3. Ad tertium dicendum est, constituendam esse comparationem quorundam dumtaxat: eorum videret, quæ non cognoscuntur arguitur ex aliis, qualia sunt respectu intellectus nostri omnia, quorum sunt phantasmata. Nec est eadem ratio de aliis, quæ arguitur solum ex aliis cognoscuntur, ut explicatum est: talia autem sunt ea omnia, quæ argumentum probat non cognosci per propriam speciem.

Ad 4. Ad quartum negandum est antecedens, & ad probationem, si sit sermo de præsentatione, quæ sufficiens sit, ut posterior potentia illud ipsum cognoscat, de qua loquimur hoc loco, patet maiorem esse falsam: voluntas namque, & appetitus sensitivus non cognoscunt bonum, quod appetunt: eatenus vero improprie bonum intellectum dicitur præsentari voluntati, quatenus ut homo quippiam per voluntatem appetat, necessarium est, ut illud per intellectum præcognoscat: id enim quod appetit, ut quod, non potest ferri nisi in præcognitionem, per aliam tamen potentiam ab ea, per quam appetit: id vero quod appetit, ut quo, nempe voluntas, aut appetitus sensitivus, necesse non est, ut præcognoscat rem appetendam.

Ad 5. Ad quintum negandum est intellectum, vel se, vel aliquid eorum, quæ ipsi insunt, cognoscere quasi per experientiam, præter actum intelligendi, quo formaliter intelligit: experitur quidem intellectus, aut potius homo per intellectum, se intelligere quando intelligit, sicut experitur, se videre, quando videt, & audire, quando audit: at vero noster intellectus, nec se, nec habitum, quem in se habeat, aut speciem cognoscat, nisi arguitur ex ipso actu intelligendi: homo namque, quia experitur se intelligere, conicit in se esse principium quo intelligit, siue illud sit sola anima, siue potentia realiter, aut formaliter distincta, quæ in anima existat: eumque experitur ex frequentatione actuum se promptius operari, colligit se comparasse habilitatem quandam ad promptius, faciliusque operandum, quam appellamus habitum: eodemque modo arguitur conicit constitui debere species intelligibiles propter rationes, quibus hæctenus probavimus, eas esse necessario concedendas.

Ad 6. Ad sextum neganda est maior. Ad primam probationem, neganda est etiam maior: lux quippe est agens vniuocum comparatione luminis in medium diffusum, ut ex se est satis manifestum: color vero comparatione speciei est agens æquiuocum, cum eam producat in aëre & aqua, quæ, cum sint corpora simplicia, coloris sunt expertia.

Præterea, quia color resultat ex certa completionem quatuor primarum qualitatuum: actione vero

Molina in D. Thom.

A intentionalis coloris in aërem aut aquam, nulla fit mutatio in quatuor primis qualitatibus. Adde, quod species candoris & nigredinis simul existunt in eadem parte aëris, aut etiam in pupilla: si autem essent eiusdem naturæ & speciei cum candore & nigredine, duo contraria essent simul in eodem subiecto, quod est absurdum.

Durandus in quarto loco citato respondet, nullum esse absurdum, contraria secundum esse imperfectum esse simul in eodem subiecto. Probat præterea species candoris & nigredinis habere naturas inter se contrarias, siue concedantur esse eiusdem naturæ & speciei cum candore & nigredine, siue non: quia, inquit, sunt effectus causarum contrariarum: effectus vero qui à causis contrariis proficiscuntur, contrarij sunt inter se. Dicendum tamen est, quando contrariæ causæ sunt agentia æquiuoca comparatione suorum effectuum, ut in re proposita enenire ostendimus, non esse opus, ut effectus sint contrarij inter se.

Ad 2. Ad secundam probationem negandum est obiecta aliorum sensuum non producere in medium & organum sensus species intentionales: licet enim calor producat calorem, simul tamen imprimet speciem intentionalem in medio, quod est coniunctum organo, & in organo ipso, qua mediante percipitur. Licet etiam obiectum odoriferum exhaleat fumalem euaporationem, simul tamen odor producit speciem intentionalem: quod idem dicendum est de sapore, ut in libris de anima satis explicauimus.

Ad 3. Ad tertiam negandum est, similitudinem per modum imaginis intentionalis, non esse nisi inter res eiusdem speciei.

DISPUTATIO II.

Utrum Angeli cognoscant per species à rebus acceptas.

Cum ostensum sit constituendas esse species impressas, quæ ad eliciendam cognitionem eum potentis cognoscentibus efficietes concurrant: Angelosque multa per species cognoscere proximum est expendamus cum D. Thoma hoc loco, an eas assumant à rebus ipsis, perinde ac nos: an potius habeant eas congenitas, & à Deo infusas in principio suæ creationis. Quæ sanè disputatio longe difficilior est, eò quod Angelorum natura, modusque cognoscendi eorum, occultus nobis sit, neque aliter, quam ex nostro, spectata tamen natura merè spirituali & perfectione Angelorum, innotescere nobis possit, aut per revelationem, quam de hac re nullam habemus. Disputatio ut dilucidior sit, quinque sequentia membra habebit.

MEMBRUM I.

Sententia Scoti & ceterorum, qui Angelos sentiunt à rebus species accipere.

ALEXANDER Alensis 2. parte q. 24. membro 2. & 3. Scotus in 2. dist. 3. quæst. vltima & dist. 9. præsertim ad argumenta contra secundam quæst. Richardus in 2. dist. 3. artic. 6. quæst. 2. & quidam alij, in ea sunt sententia ut dicant, Angelos accipere à rebus species, saltem rerum singularium. Probabile namque existimant eos à principio suæ creationis accepisse per infusionem à Deo species, scientiamque naturarum communium, & vniuersalium. Non quidem quasi hanc pro-

Bbb 3 cessu

Durandi responsio excluditur.

Ad 2.

Ad 3.

Angelos accipere species à rebus quia sentiunt.

cessu temporis suis naturalibus viribus per species rerum singularium, quas à rebus acciperent, comparare non possent, sed quòd decens, expediensque fuerit, ut illi createntur pleni cognitione naturalium communium, aliquarumque rerum supernaturalium, sicut primi parentes conditi sunt.

Coniunctione verò intellectus agentis (quem Scotus in Angelis constituit) cum materialibus obiectis affirmat ipse speciem intelligibilem in intellectum possibilem Angeli producti, efficienter concurrente intellectu agente & obiecto ipso materiali, tamquam duabus partibus vnus integræ causæ: non secus ac in nobis intellectus agens, & phantasma concurrunt tamquam duæ partes vnus integræ causæ efficientis ad productionem speciei intelligibilis. Melius tamen diceret, speciem intelligibilem produci in intellectum Angeli per coniunctionem intellectus agentis Angeli, vel cum obiecto, vel cum specie, quam obiectum per medium diffundit: ea enim ratione, & multò maius obiectum, neque id fortasse intendit negare Scotus: tamen, quod recorder, loquatur semper de obiecto, & non de specie ab eo in medium effusa.

Quia obiectum & species ab eo producta non perueniunt ad quamcumque distantiam, affirmat consequenter Scotus Angelos non percipere obiecta à quacumque distantia, sed à certa ac determinata: non secus ac nos, non percipimus obiecta quantumcumque distantia, sed certis limitibus conclusa.

Animam separata à rebus accipere tradit Scotus.

Porro idem Scotus in 4. d. 45. q. 2. affirmat animam nostram à corpore segregatam, percipere res ab eis species desumendo, ut de angelis iuxta ipsius mentem explicatum est. De qua re tamen suo in loco erit disputandum.

Angelos accipere species ab obiectis probet Scotus.

Suam sententiam probat in primis rationibus eis, quas q. præcedente art. 4. reculimus ac soluimus, quibus probare nitentur, concedendum esse in angelis intellectum agentem. Cum enim intellectus agens facultas sit formarum intelligibilium productiva, certè si in angelis sit intellectus agens, accipere possunt species à rebus.

Primò.

Deinde probat eam primò, quia angelus cognoscit singularia, non solum quoad naturas communes in eas inclusas, sed etiam quoad differentias indiuiduantes, quibus inter se distinguuntur: ergo non cognoscit ea per species, quæ solum representant naturas communes, sed per proprias representantes gradus singulares. Consequentià est manifesta, species namque representans solam naturam communem esse nequit principium cognoscendi indiuiduum, quoad gradum, indiuiduantem, præsertim in angelo in quo nec phantasmata, nec vlla potentia sentiens, quæ directè singularia cognoscit, reperiuntur. Tunc vltra indiuidua naturaliter multiplicari possunt in infinitum, quippe cum motus cæli, rerumque generationes perseverare possint naturaliter in æternum: vel ergo dicendum erit, angelos non posse cognoscere indiuidua omnia quæ per causas naturales produci possunt, quod nullus concedet, vel dicendum erit, in vnoquoque angelorum esse iam actu infinitas species representantes infinita indiuidua, quæ esse possunt, idque, si quis dicat singulorum indiuiduorum esse singulas species, vel certè dicendum erit in vnoquoque angelorum esse species aliquas, quarum quævis representent infinita, quadoquidè finitis speciebus secundum numerum representari nequeunt entia infinita, nisi aliqua, aut plures representent infinita. Hoc

A autem dato, sequeretur dari aliquam, aut aliquas species, quarum quævis sit infinita perfectionis, quod non minus absurdum est, quam dari infinitas species secundum numerum, cum in rebus creatis non minus repugnet infinitum quoad perfectionem, quam quoad numerum. Sequela verò probatur, quia id quod actu representat infinita, necessariò est infinita perfectionis. Etenim quando pluralitas infert maiorem perfectionem: infinitas infert infinitam perfectionem: cum ergo ex eo, quod species aliqua representat plura, rectè inferatur eam esse magis perfectam, quam sit vnaquæque earum specierum, quæ vnum eorum duntaxat representat, sanè ex eo, quod species aliqua representat infinita, inferatur optimè eam esse infinitè perfectam: cum ergo hæc omnia absurda sint, fateri debemus angelos accipere species, saltem singularium à rebus ipsis.

Secundò, Angeli cognoscunt Socratem existere, quando existit, cumque non existere, quando non existit, & denique cognoscunt has, & cæteras complexiones contingentes, ut Socratem federe, ambulare, disputare, &c. quando illæ eueniunt: sed non possunt eas cognoscere per species infusas in instanti creationis, sed per species à rebus desumptas: ergo angeli accipiunt species à rebus. Maior & consequentià patet, minor verò probatur, quia vel species infusæ solum illi representant extrema complexiones contingentes, atque hoc non sufficit, ut cognoscant prædicatum conuenite subiecto: quippe cum complexio contingens nequeat ex rationibus terminorum cognosci, quemadmodum potest complexio necessaria, idque propterea quod extrema complexiones contingentes non sint eius naturæ, ut vnum suapte natura vendicat sibi alterum, quemadmodum extrema complexionum necessariat, vel representant illis implexionem ipsam, quo dato; peram, vel representant illis alteram partem contradictionis contingens duntaxat, eam videlicet quæ futura est, vel vtramque indifferenter: si detur primum, sequetur eos præcognoscere futura contingentiã, antequam prodeant extra causas; quod absurditate non caret: id namque proprium est Dei. Si verò detur secundum, sequitur eos per representationem talium specierum, deuenire non posse in cognitionem alterius partis contradictionis determinatè: cum ergo hæc omnia repugnare videantur, dicendum erit, angelos accipere cognitionem à rebus, & per species ab ipsis derivatas intueri, quando prædicatum complexiones contingentiæ à parte rei cum subiecto coniungitur, & quando non: non secus ac nos facimus.

D Tertiò, Angelus habet cognitionem intuitivam singularium, quando actu existunt: ergo accipit cognitionem & speciem à rebus. Consequentiã est manifesta, quoniam ad notitiam intuitivam necessarius est concursus rei præsentis, ut præsens est, nec per speciem, eodem modo representantem, quando obiectum est præsens, & quando est absens, produci potest notitia intuitiva, quippe quæ representat rem præsentem, ut in tali loco, & tempore, cum cæteris circumstantiis præsentiam habentem.

E

F

MEMBRUM

MEMBRUM II.

Diui Thomae, & ceterorum sententia qui Angelos accipere à rebus species negant.

Angeli ex D. Thomae sententia non accipiunt species à rebus.

DIVVS THOMAS hoc loco, & alibi saepe, & Caietanus hoc art. & q. 7. art. 2. Ferrarientis 2. contra gentes cap. 96. & sequentibus, Capreolus in 2. dist. 3. q. 2.

Species Deo Angelis infusa quae & quales.

& reliqui Diui Thomae sectatores, ac quidam alij, censent Angelos, nec accipere species à rebus, nec proinde in eis esse intellectum agentem, quo naturaliter possint eas à rebus accipere, sed intelligere cetera à se distincta, per species quas habeant con-naturales, innatas, à Deo quae in instanti, quo creati sunt infusas. Affirmant verò species Angelorum representare non solum naturas specificas obiectorum, & genericas in specificis inclusas, sed etiam gradus individuantes individuorum omnium, quae per causas naturales esse possunt. Addunt, diuersorum individuorum eiusdem speciei infusam, non esse diuersas species intelligibiles in eodem Angelo, sed speciem, quae representat naturam specificam, representare simul unitè & distinctè gradus omnes individuantes, ac proinde individua omnia, quae per causas naturales sub ea specie esse possunt, non secus ac species huius candoris, quae est in meo oculo, unitè & distinctè in quavis sui parte representat omnes partes proportionales obiecti huius candoris. Imò affirmant, speciem intelligibilem quae representat naturam specificam substantialem, non solum representat individua omnia, quae sub ea esse possunt, sed etiam accidentia omnia, quae vel eis inerunt, vel per causas naturales inesse poterunt, nempe quantitatem, figuram, candorem, nigredinem, lessionem, deambulationem, locutionem, &c. Vt enim essentia diuina representat unitè intellectui diuino naturas omnes communes, individua omnia, quae sub illis esse possunt, & accidentia omnia, quae eis vel inerunt, vel inesse poterunt: sic, inquit, vnaquaeque species intelligibilis angelorum, quae ab essentia diuina tamquam ab exemplari expressa est, vt minimum representat unitè vnam naturam substantialem specificam, & individua omnia, quae per causas naturales sub ea esse possunt, nec non accidentia omnia quibus affici poterunt. Quò fit, inquit, vt vnaquaeque species intelligibilis Angelorum representet quidem propria singulorum individuorum, quae sub natura substantialem specificam, quam representat, continentur, nullius tamen eorum in eo sensu sit species propria, quasi illi sit adaequata, sed superexcellens, quippe cum vnumquodque eorum, quoad ea quae illi sunt propria, ita representet, vt simul eodemque modo alia infinita representet, eaque de causa optimè potest esse ratio cognoscendi infinita successiue.

Addunt sectatores Diui Thomae, cum, vt representatio fiat, necessaria sit similitudo inter id, quod representat & id quod representatur, similitudo verò existentiam exigit vtriusque extremi, consequens esse, vt esto species Angelorum imagines sint rerum omnium secundum se, etiam quae nondum existunt, nullam tamen earum representent, antequàm existat, sed solum quando actu existit. Atque id in causa esse, vt Angeli per species innatas non cognoscant res, antequàm sint, non quidem propter specierum defectum, sed alterius extremi, nempe rei representandae, quae nondum existit.

A Non tamen hi autores negabunt postquam angeli cognouerunt rem quamuis, manere in eis vestigium, speciemve ex tali cognitione relictam, qua postea, re corrupta ac desinente esse recordati illius possint, notitiamque abstractiuam formare: non secus ac in nobis quando rem quamuis cognoscimus: vestigium ac species manet quae recordationi infertur: neque enim Angeli inferioris naturae sunt, quam nos, vt eis inesse memoriam intellectiuam negare possimus.

Angeli ex cognitione cuiusque rei comparant speciem memoriae inferuentem.

B Cum ad notitiam intuitiuam obiecti ex eo in nobis certa distantia inter obiectum & nos necessaria sit, quòd nos species à rebus accipiamus, obiectaque ipsa percipienda effundere sui speciem à quacumque distantia non possint in nostram potentiam, sanè ex sententia eorum doctorum, qui negant Angelos à rebus species accipere, dicendum est, eos à quacumque distantia, & quocumque interiecto medio, siue illud diaphanum, siue opacum sit, posse obiecta intuitiue cognoscere, idque affirmat D. Thomas hoc loco in responsione ad tertium. Quò fit, vt iuxta horum doctorum sententiam Angeli custodes, in caelo empyreo existentes, per suas vires naturales inde cognoscant intuitiue, quid in terra agant homines, quos habent sub cura ac tutela sua, ubi sunt, & quando patrocinio ipsorum indigeant. Similiter sequitur, vt daemones, inferorum incolae, intuitiue cognoscant, quid agatur super terram (si tamen cordis cogitationes excipias) modo ad id attendant.

Si Angeli species à rebus non colligunt à quacumque distantia quoduis obiectum cognoscunt.

C Fundamenta opinionis haecenus explicatae sunt haec. Argumentatur eius defensores primò. Talis est distinctio & ordo substantiarum spiritualium, qualis est corporearum, sed inter corpora ea quae superiora sunt, nempe caeli, habent potentiam naturalem iam ab instanti primo suae creationis perfectam omnino per formam, ita vt materia caeli non maneat in potentia ad formam substantialem, & actum primum, inferiora verò non habent potentiam, quae sit omnino perfecta per formam, quinimò eorum materia manet in potentia ad aliam, ac aliam formam, quam successiue ab alio, atque alio agente recipit: ergo pari ratione inter substantias spirituales, inferiores quidem, nempe animae rationales, habebunt potentiam intellectus non prorsus fatiatam naturaliter, quoad actum primum, puta speciem intelligibilem, sed successiue aliam, ac aliam acquirunt, superioribus verò, quales sunt Angeli, inest naturaliter potentia intellectus completè saturata quoad actum primum quatenus statim à principio suae creationis congenitas & con-naturales habent species rerum omnium, quas possunt naturaliter cognoscere.

Angelos non accipere species à rebus probatur 1.

D Secundò, animae relationes, quia affines sunt corporibus, vniuntur illis, atque idcirco illis vniu-tur, vt à corporibus & per corpora species intelligibiles accipiant, alioquin cum forma non sit propter materiam, sed materia propter formam, frustra illis vniuntur: cum ergo Angeli non vniuntur corporibus, sed sunt intellectuales substantiae ab omni materia concretione segregatae, sanè non accipient species à rebus, sed à Deo influente, & quati verè infundente cum natura intellectuali species omnium rerum ipsis con-naturales.

Secundo.

E Tertio, ab extremo in extremum non transitur nisi per medium: sed esse rei corporeae in phantasia, est medium quoddam inter esse merè materiale, quod habet in se ipsa à parte rei, & esse omnino spirituale, quod per speciem intelligibilem habet in intellectu possibili: ergo res materialis efficiere

Tertio.

nequit speciem intelligibilem, esto intellectus agens: adit, quin prius in phantasia efficiat phantasma: sed in Angelo non est phantasia: ergo Angelus accipere non potest species à rebus, esto vi polleat maxima ad intelligendum, prædiciturque sit intellectu agente.

Confr.

Eadem opinio confirmatur ex Augustino 2. super Genesim ad literam cap. 8. ubi docet, *res corporeas*, quas scriptura Genes. 1. & 2. docet à Deo sex illis diebus factas, prius à Deo esse productas in cognitione Angelorum, quam fuerint in semetipsis. Accedit illud Dionysij 7. cap. de diuinis nominibus, ubi *Angeli*, inquit, *non congregant diuinam cognitionem à rebus diuisibilibus, aut sensibilibus*. Versio Perionij habet in hunc modum, *Quæ (mentes scilicet) non indiuiduis, aut diuiduis, vel sensibus, vel rationibus suis diuinam scientiam comparant, neque alicuius societates, & quasi contagione cum his coherent, sed ab omni materia, multitudinèque, & admixtione solutæ ac liberæ, mente sine materia, æqualiter ea, quæ in diuinis intelliguntur: eisque est mentis vis & actio, quam puritas, quam nihil admixtū nihilque inquinatū habet, illustrat: quæ eadem faciliè diuina sensu perspicit & contemplantur: partim quod partibus non constat, partim quod materia vacat, partim quod coniunctione diuina similitudinis ad diuinam, sapientiæque præstantiorem & mentem & rationem exprimitur, atque formatur*. Hæc Dionysius ibi.

Secunda.

MEMBRUM III.

Fluuntne species Angelorum ab eorum essentia.

CIRCA hanc opinionem D. Thomæ dubium est, in quo sensu species Angelis instanti, quo creati sunt infusæ, dicendæ sint illis naturales aut connaturales. An quia fluunt ab eorum natura & substantia, non fecus ac potentia, & proprietates, alio an potius aliquo modo. Capreolus in 2. dist. 4. quæst. 2. ad argumentum Aureoli contra secundam conclusionem, quem nonnulli sequuntur, affirmat, dici priori modo naturales. Hæc tamen sententia non placet. Primò, quia incredibile videtur, inesse substantiæ Angeli tantam, ac talem vim, ut ab ea naturali quadam resu tantia emanent tot, ac tales species, absque alio peculiari Dei influxu. Secundò, quia tunc Angelus per suam substantiam, concurrentem in ratione speciei intelligibilis, cognoscere posset omnia alia à se, quod tamen D. Thomas art. præcedente negauit. Consecutio probatur, quoniam Angelus per suam substantiam potest se ipsum intelligere perfecte: quemadmodum autem intelligendo suam substantiam perfecte, eaque sola concurrente in modum speciei intelligibilis, potest in ipsamet intelligere omnes potentias, & proprietates naturales, quæ ab ea possunt emanare, quæque in ipso continentur eminenter, sic quoque intelligere poterit species omnes, quæ ab ipso simili modo emanant, quas eminenter continet, intuendo simul, quorum sint species, quandoquidem species nequit perfecte cognosci, quin id etiam cognoscatur cuius est species. Tertio, quia incredibile est, quod in vnoquoque Angelorum sint species, non solum omnium, quæ esse possunt per causas naturales, sed etiam possibilium diuina potentia: conueniendum ergo erit eos multarum rerum non habere species, quas Deus create poterit, quarum perfectio quædam imperfectiores erunt suprema earum, quas Deus creauit, & perfe-

Capreoli sententia.

Species Angelis infusæ non emanant ab eorum essentia.

ctiores infima creata: sin minus conueniendum esset vnumquemque Angelorum habere species repræsentantes, non solum res omnes, quæ per causas naturales esse possunt sed etiam diuina potentia factibiles modò tales sint, ut neque perfectione superent supremam, neque superentur ab infima eorum, quas Deus creauit, quod tamen, ut credo, neque D. Thomas, neque vllus scilicet eorum illius concederet. Posito ergo, quòd Angeli multarum cuiusmodi rerum, quas Deus sua omnipotentia potest efficere non habeant species, progreditur vltimus tertium nostrum argumentum: quia nulla potest reddi ratio, cur à substantiis Angelorum naturali quadam resultantia emanent potius species intelligibiles naturarum, quas Deus de facto creauit, quam infinitarum aliarum, quas potuit creare, quæque neque superant perfectione supremam, neque superantur ab infima creatarum. Quare iuxta sententiam D. Thomæ dicendum est potius, species Angelorum non fluere ab eorum substantiis, sed Deum eas infundere, secundum ordinem suæ sapientiæ accommodatas ad intelligendum in eo ordine rerum, in quo statuit illos creare: id quod sæpe inuit D. Thomas apertè dum eiusmodi species dicit infundi à Deo, imò absque vllò anigmate inferius q. 56. art. 2. ad quædam manifestum est, hanc esse illius sententiam, eamque asseruit Ferrarientis 2. contra gentes cap. 98.

Dicendum est quemadmodum motus circularis naturalis est cælo, non quod à principio intrinseco tamquam ab efficiente procedat, sed quòd eorum potentiam habeat passiuam, in inclinationem naturalem ad eum motum, quem sibi tamquam debitum vendicat, & nihilominus necesse est, ut efficienter producat à principio extrinseco: sic quoque species Angelorum esse illis naturales, non quòd efficienter fluant ab eorum substantiis, sed quòd ad eas habeant potentiam passiuam inclinationemque naturalem quasi ad formas sibi debitas, ut suam propriam operationem in eo ordine rerum, in quo à diuina sapientia ac providentia conditæ sunt, exercere valeant, & nihilominus opus esse principio extrinseco efficiente, à quo eas accipiant, autore videlicet naturæ, à quo hæc, vel illæ infundantur, prout fuerit ordo rerum, in quo eas cõdere decreuerit. Sicut enim quamuis circularis motus naturalis sit cælo, at tamen quòd cæli moueantur in hanc, vel illam partem, nempe ab oriente in occidentem, aut ab occidente in orientem, & super polos mundi, aut super polos Zodiaci, contingit iuxta id quod postulat ordo rerum in hoc vniuerso, finisque ad quem cæli conditi sunt, ut in libris de cælo explicauimus: sic etiam quamuis naturale sit angelis habere species congenitas, à Deoque infusæ, attamen quòd illæ sint potius harum quam aliarum rerum pendet ab ordine rerum, in quo Deus collocare eos statuit.

Quo loco obseruandum Deus & natura non deficiat in necessariis ad operationem & effectus proprios cuiusque rei, sanè sicut infusio animæ rationalis in materiam vltimò depositam est naturalis, vsque ad eò ut si Deus eam tunc non infunderet, miraculum pararet, infusioque illa dicitur naturalis, quia quodammodo de bita materia eo modo disposita: eò quòd cū generas, quod eam disposuit, non possit vtiuis suis eam producere, ordo naturalis postulet, ut ab autore naturæ, qui in necessariis non deficit producat: sicut item concursus vniuersalis, quo Deus operatur cum omni causa secundæ, naturalis est, vsq; adeò ut miraculū sit quo-

Species ab angelis infusæ non emanant ab eorum substantiis.

Species ab angelis infusæ non emanant ab eorum substantiis.

ties Deus illum suspendit, ac denegat, eò quòd similiter sit quodammodò debitus ordini naturali rerum, quandoquidem causæ secundæ nihil sine eo possit operari, vel Angelo, vel animæ separatae, quæ imprimuntur, vel infusione specierum, esse naturalem: eò quòd sit illis quodammodò debita, ordoque ipse naturalis postulet, vt ab autore natura, qui in necessariis non deficit, eas per infusionem accipiant, vt operationem sibi propriam, ad quam suapte natura ordinantur, naturaliter exercere valeant.

MEMBRUM IV.

Quid circa opinionem Scoti difficultatem pariat, & qua ratione defendi valeat.

IRCA duas opiniones explicatas proponam quid mihi difficultatem faciat, & quam ratione vnaqueque defendi valeat: aliorum verò erit eam eligere, quæ magis placuerit. Atque vt ab opinione Scoti ordiamur, facile arbitror posse illam defendi, quod atinet ad cognitionem, quam Angeli de rebus corporeis habent. Neque in ea video esse tot difficultates, quot delitescunt in opinione D. Thomæ. Vnde ad argumenta in contrarium responderi facile potest.

Opinio Scoti qua ratione defendi potest.

Ad primum pro D. Thomæ opinione respondetur.

Ad primū enim neganda erit similitudo, quoad id, ad quod adducitur. Ratio est, quoniam diuersa est ratio de potentia ad actum substantialem, qualis est materia prima corporum cælestium & inferiorum, & de potentia ad actum accidentarium, qualis est potentia intellectiua in Angelis & animabus comparatione specierum: de mente namque D. Thomæ, qui arbitrat materia cæli distinctam esse specie à materia horum inferiorum, eademque ratione materias cælorum specie inter se distinctorū, distinctas quoque esse specie inter se potentia ad actū substantialem in rebus corruptioni minime obnoxii, necessariò debet perpetuò esse omni ex parte completa per formam, qua informatur, ita videlicet vt non maneat in potentia ad aliam, alioquin res, quæ ex vita que coalescit, posset iuxta principia D. Thomæ corrumpi: in rebus verò corruptibilibus necessariò debet esse non omnino satisfacta, sed in potentia ad aliam formam, alioquin ea res nò poterit corrumpi. At verò nullum est absurdum, si potentia ad actum accidentarium, qualis est intellectus in substantiis corruptionis incapibus, vt sunt animæ & Angeli, non sit prorsus completa per formam accidentariam, sed maneat in potentia ad aliam ac aliam suscipiendam, vt patet, quia substantiæ, quæ corrumpi nequeunt, in potentia sunt ad multas formas accidentarias. Ac sanè aperte constat argumentum non sumere medium necessarium, sed congruentiam dumtaxat quamdam, cur res eo modo sese habeat, quæ profectò nullam necessitatem inducit. Adde, licet species intelligibilis comparetur ad actum intelligendi tamquam actus primus ad secundum, ad intellectum tamen comparari tamquam actū secundum cum primo: tam autem in animabus, quam in Angelis, intellectus, qui est actus prior speciebus intelligibilibus, est innatus & connaturalis eorum substantiis: non est autem necesse, vt quicquid in Angelis rationem habet actus primi comparatione alterius, sit illis quid innatum & connaturale, vt de ipso actu intelligendi Angelorum comparatione verbi, quod per eum producit, & compa-

A ratione habituum, qui eo etiā producuntur, est manifestum.

Ad secundum dicendum est, animas vniri quidem corporibus vt per corpora, sensulque in corpore residentes accipiant species à rebus, eò quòd in animabus intellectus agens non sit tantæ virtutis, vt possit eas haurire immediatè ex rebus ipsis materialibus, aut ex speciebus, quas res materiales in medium producunt, eaque de causâ necesse sit eas deputari magis, ac magis ministerio virtutum sentientium, tam internarum, quam externarum, quo proportionatè reddantur, vt auxiliatore intellectu agente animæ, producant species intelligibiles in intellectum possibilem. At verò in Angelis tantam esse, tamque perfectam vim intellectus agentis, vt possit eas immediatè ex rebus ipsis materialibus educere, aut certè ex speciebus, quas res materiales in medium effundunt. Fortè etiam substantiæ producunt species in medio improporionatè sensibus omnibus: ex eis verò Angelus per suum intellectum agentem producere poterit species proprias substantiarum in suum intellectum possibilem, quod tamen nos non possumus. Tanta præterea vis est intellectus possibilis in Angelo, vt ex speciebus accidentium penetrare statim possit naturas substantiarum naturalium, affectionesque earum.

Ad secundū.

Ad tertium negandum est, vim superiorem, longèque altioiorem, ac potentioiorem, non posse transire ab extremo ad extremum nisi per medium, hoc est, non posse producere effectum superiorem nisi per effectum medium, qui necessarius sit, vt vis inferior effectum superiorem producat. Quare licet, vt species intelligibilis rei materialis à nostro intellectu agente in intellectum possibilem producat, necessarium sit rem illam materialem habere prius esse in phantasia, vt intellectus noster agens coniunctus cum illo producat speciem in intellectum possibilem, vt tamen intellectus agens angeli eam in intellectum suum possibilem valeat producere, id nequaquam est necessarium, sed poterit eam producere concurrente immediatè, aut cum re ipsa materiali sensibili, aut certè cum specie, quam res materialis per medium diffundit. Poteritque id confirmari exemplo Dei optimi maximi, qui, quòd potentiam superiorem omnibus creatis habeat, potest producere speciem, aut effectum spiritualem in angelo, aut anima separata, concurrente immediatè cum re materiali, quo pacto arbitramur ignem inferni immediatè agere in dæmones, & animas damnatorum, eosque cruciare, Deo adiuvante & cooperante simul cum eo igne ad eum effectum, qui non, nisi mediantibus sensibus internis & externis, poterat naturaliter produci.

Ad tertium.

Ad testimonium Augustini dicendum est, non loqui de cognitione naturali angelorum, sed de supernaturali à Deo angelis beatis infusa, vt satis se ipsum explicat Augustinus, illoque eodè capite negat dæmones habuisse illam cognitionem. Quo eodem modo respondendum est ad testimonium Dionysij, loqui videlicet de cognitione per reuolutionem angelis beatis à Deo factam. Cùm verò Scotus non neget in angelis scientiam & species rerum vniuersalium à Deo illis à principio suæ productionis, sicut & primis parentibus, infusas, quin potius eas, vt membro i. dictum est, affirmet, nec neget omnibus dona alia supernaturalia, iis etiā qui peccauerunt, tuæ collata, sanè testimonia, quæ innuunt scientiam, & alia dona supernaturalia collata fuisse angelis à principio suæ creationis, nihil

Ad primam confirmat.

Ad secundam.

nihil contra illum pugnat. De horum numero est illud Ezechielis 28. de Lucifero sub typo regis Tyri, Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti. Et infra: Tu Cherub, extensus, & protegens, & posui in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis tuis à die conditionis tue, donec inuenta est iniquitas in te.

Quæ faciat
difficultatē
in scoti sen-
sentia.

Quod attinet ad cognitionem rerum spiritua-
lium, nempe substantiæ aliorum Angelorum, acci-
dentiumque, quæ illis insunt, est mihi difficilis val-
de opinio Scoti. In primis, quia non constat sub-
stantias Angelorum, & accidentia, quæ ipsi insunt,
posse producere species. Deinde quia esto produ-
cere possent species in res spirituales, vt vnus an-
gelus in alterum, quando tamen vnus Angelus di-
staret ab alio, nequaquam posset eas producere: eò
quod agere nõ posset in id, quod distat, quin prius
ageret in propinquum, Angelus namque in spacium
corporeum producere non posset effectum merè
spiritualem: quippe cum res corporea capax non sit
talis effectus: quod sit, vt vnus Angelus accipere non
possit speciem ab alio per medium interiectum, at-
que ad eò necillum cognoscere, nec quicquam eor-
um, quæ in eo sunt. Quare vel dicendum esset vnum
Angelum non posse intuitiue cognoscere alium, &
ea quæ in eo sunt, ac vbi sit, nisi quado non distaret
ab inuicem: quod quis non videat esse nimis du-
rum? tollit enim consortium, & societatem ab An-
gelis. Vel dicendum erit, Angelos cognoscere res
spirituales per species infusas: quo dato, recurrunt
omnia argumenta, quæ contra opinionem D. Tho-
mæ facta sunt. Nam in vnoquoque Angelorum
successiue erunt infinita accidentia, quare, ad illa
cognoscenda, vel dabuntur actus infinitæ species,
vel vna, quæ representet infinita, atque ita recurrit
primum argumentum Scoti. Cætera etiam mani-
festum est recurrere. Hæc de opinione Scoti, quam
non video alia ratione posse melius defendi, quam
concedendo, vnum Angelum non cognosci ab
alio intuitiue nisi quando non distat ab inuicem:
quod licet iterum fatear esse valde durum, spectata
tamen magnitudine spheræ, in qua tota possunt esse
singuli Angeli, considerata etiam celeritate, qua
percurrunt spacia, transcuntque de loco in locum,
fortè non videbitur tam durum, præsertim cum si-
gnis corporeis adhibitis in spacio corporeo, facile
inter se loqui possint, exhiberèque signum, quo
singuli singulis indicent, vbi sint, vt accessus mu-
tuos possint habere, intuitiueque se inuicem co-
gnoscere. Posset fortasse aliquis dicere, Angelos,
tamquam naturas superiores, posse producere spec-
cies sui in corpora, quæ quidem in essendo habeant
extensionem in medio, in quo recipiuntur, non
verò in representando, sed in quolibet puncto spa-
cij representent totum obiectum. Sed nescio,
quanta cum probabilitate id dici possit. Si vera
esset opinio illa Scoti, qua affirmat, agens posse
agere in id, quod distat, quin agat in propinquum,
iuxta quam in 2. dist. 9. q. 1. asseuerat, vnum Ange-
lum posse producere speciem ac cognitionem in
alium Angelum distantem, nihil producendo in
medium, nulla esset difficultas in hac alia
ipsius opinione. Attamen satis aperte
quæst. 8. art. 1. ostendimus id
nulla ratione con-
stare posse.

*
*
*

MEMBRUM V.

Quenam circa opinionem D. Thomæ difficulta-
tem faciant, & qua ratione defendi possit.

IRCA opinionem D. Thomæ hæc mihi
pariunt difficultatem. In primis durum
videatur concedere, dari in Angelis spe-
cies naturales, quæ representent infinita, quæque
actu sint imagines & similitudines infinitorum,
representando distinctè propria cuiusque eorum,
quod tamen concedunt sectatores D. Thomæ, te-
nenturque concedere iuxta eam opinionem Licet
enim argumentum Scoti in contrarium, dissolui,
vt videbimus, possit: res tamen ipsa in se vt dura,
crediturque difficilis sese offert intellectui.

Deinde, quod mihi plus ingerit difficultatis, est,
quod sectatores huius sententiæ, vt eam defendat,
affirmant, species Angelorum non representare
obiecta, antequam existant: existentia verò statim,
ac existunt, representare illa, nulla facta variatione
in specie, sed eo ipso dumtaxat, quod obiectum, cu-
ius naturaliter sunt imagines, existat, quasi id sit
conditio sine qua non representant. Contra hoc
autem ita licet argumentari. Imago naturalis obie-
cti, sanè obiectum representat, siue illud existat,
siue non, vt imago Cæsaris Cæsarem, siue Cæsar
existat siue non, & phantasma patris patrem repre-
sentat, siue ille præsens sit, siue absens, & siue ex-
istat, siue non. Eo enim ipso, quod aliquid est in se
naturalis effigies, & imago alicuius, illud represen-
tat. Neque satis facit, quod dicunt sectatores huius
sententiæ. Videlicet, cum ad representandum ne-
cessaria sit similitudo inter id quod representat, &
id quod representatur, similitudo verò existentiam
vtriusque extremi exigat, inde provenire, vt species
Angeli, quando obiectum existit, illud represen-
tet, non verò antequam existat. Hoc, inquam, non
satis facit, quamuis enim relatio realis similitudinis
inter duas qualitates existentiam exigat vtriusque
extremi: similitudo tamen, quæ in eo est posita, vt
vnum sit imago & effigies alterius, id nequaquam
exigit, vt in duobus exemplis, de imagine Cæsaris,
& de phantasmate patris, est manifestum, idemque
cernitur in conceptu rosæ, qui rosam representat,
& quando illa non existit, & quando existit: eò
quod sit naturalis imago illius, eaque ratione il-
lam naturaliter significet, & in speciebus ac cog-
nitionibus immixtis mentibus prophetarum, quibus
futura prævidebant, & denique in speciebus re-
seruatis in memoria, tam sensitiua quam intellectu-
ua, quibus recordamur rerum absentium, & quæ
existere deserunt.

Dicit aliquis, hæc omnia vera esse, si loquamur
de notitiis abstractiuis, & de speciebus, quæ ad
eiusmodi notitias inseruiunt: non verò de notitiis
intuitiuis, quæ sunt rei præsentis, vt præsens est,
& de speciebus inseruientibus ad eiusmodi notitias:
hæc etenim, vt obiectum intuitiue represen-
tent, existentiam illius exigunt, alioquin non re-
presentarent illud vt præsens: quare cum species
infusæ Angelis in instanti, in quo conditi sunt, ad
notitias intuitiuis inseruiant (notitias namque ab-
stractiuis formant Angeli ex speciebus reseruat-
is in memoria, quæ velut vestigia quadam sunt ex
notitiis intuitiuis relicta, aut certè eas formant
arguitiue ex aliis notitiis, non secus ac nos eas eli-
cimus) efficiunt sanè, vt species Angelis infusæ exi-
stentiam

In Angeli
dari sententia
quæ sunt
difficultas.

stentiam obiecti exigant, ut illud representare valeant, idque tamquam conditione, sine qua illud non representabunt.

Licet autem eo modo videatur respondendum iuxta opinionem sectatorum D. Thomæ, nec sine probabilitate aliqua: tamen in primis, non essent dicendi, propterea species angelorum non representare res antequam existant, quia ad representandum necessaria sit similitudo inter id, quod representant, & id quod representatur, & similitudo existentia vtriusque extremi exigat: sed quia species intuitivè representantes eius sunt naturæ, ut ad representandum, tamquam conditionem sine qua non existentiam obiecti postulent, idque ex eo quod representent rem præsentem, ut præsens est: quam rationem innuere videtur Capreolus in 2. distin. 3. quæst. 2. ad primum Gregorij contra secundam conclusionem.

Deinde mihi remanet hic scrupulus, quod persuadere mihi non possim, quin si Deus sua omnipotentia in absentia obiecti conservaret speciem huius papyri, quæ modò in oculo meo habeo, oculus produceret notitiam visivam, quæ deciperetur, credens hic esse papyrum, quæ vera non esset, imò arbitror notitiam illam futuram tunc eiusdem speciei cum ea, quam oculus meus modò in præsentia huius papyri elicit, quin etiam futuram eandem numero, si me videret papyrum, simul Deus papyrum auferret, & eandem numero speciem, quam papyrus in oculum meum induxerat, conservaret, quare sicut vna notitia suapte natura est intuitiva papyri, sic etiam alia: tamen vna, factò miraculo quo supernaturaliter conservatur in absentia obiecti, deciperet, alia verò minime.

Confirmari potest hoc primò, quoniam Deus in absentia papyri, non solum potest conservare in meo oculo speciem, quam papyrus ei impresserat, sed etiam notitiam, quam oculus mediante ea specie produxerat, actumque ipsum vitalem, quo facultas videndi novit am illam elicit (quandoquidem se solo producere potest & conservare, quicquid producit & conservat: mediante causa secunda efficiente, quando in effectu non inuoluitur, ut sit efficienter à causa secunda, ut in re proposita, species producta ab obiecto in oculum non inuoluitur, ut sit ab obiecto, speciei que sola & facultas videndi producant notitiam, actumque videndi sine alio concursu obiecti, vel in genere causæ efficientis, vel in quocumque alio genere causæ) facta autem ea hypothesi, mirum esset, quòd mediante notitia illa, actumque illo eam eliciendi, quibus in præsentia papyri formaliter eam videbam, eandem in absentia non perciperem, ac proinde crederem ibidem adesse, ac deciperetur. Quòd fit, ut notitia, quæ suapte natura est intuitiva, speciei que suapte natura inserviens ad intuitivè percipiendum obiectum, representare illud possint, si per impossibile dentur in absentia obiecti.

Secundò, quia Deus sua omnipotentia posset efficere, ut putem me hanc papyrum hic existere, quando illa sublata est, nec exiit: id autem quam alia precor ratione potest commodius efficere, quam se solo producendo speciem, quam produceret obiectum, si esset præsens, aut aliam eiusdem rationis, & mediante ea specie producendo vna cum facultate ipsa videndi notitiam, quæ sit eiusdem rationis cum ea, quam eadem facultas produceret, si obiectum præsens adesset, aut sine vlla profus specie influendo se solo cum facultate videndi, ut produceret notitiam eiusdem ra-

tionis cum ea, quam eadem facultas produceret, si obiectum esset præsens, atque adeò supplendo suo influxu concursum speciei impressæ: fit ergo, ut si species, aut notitia, quæ inserviunt ad cognitionem intuitivam, in absentia obiecti darentur, illud idem eodem modo representarent, ac si esset præsens.

Tertiò, quoniam Divus Thomas tertia parte, quæstione 76. artic. 8. affirmat, quando apparitiones miraculosæ, quæ interdum fiunt in sacramento altaris tales sunt, ut à diversis diversæ conspiciantur (id quod cernitur in antiquissimo illo miraculo oppidi Scalabitani in hoc regno Lusitanie, quod vique in hanc diem perseverat, bisque quotannis publicè omnibus vndique confluentibus ostenditur) non fieri, quasi diversæ illa, quæ diversi vident, sint in ipsomet sacramento, speciebusve sacramentalibus, sed fieri per immutationem solam divinitus factam in oculo mediantibus speciebus, aut notitiis à Deo in confirmationem fidei miraculosè immittis: cum ergo species illæ ac notitiæ eodem modo representent, ac si obiectum præsens adesset, per illasque illi, quorum oculi sic immutantur, arbitrantur se intuitivè cernere illa, quæ illis apparent, consequens est, ut species, quæ secundum se representat rem præsentem, ut præsens est, representare eam possit simili modo, si per impossibile detur in absentia obiecti.

Ex quibus omnibus videtur sequi, si in angelis dentur species infusæ, quæ notitia intuitivæ in præsentia obiecti inserviant, illas simili modo illud eis representare in absentia, ac proinde illos decipere. Id quod possumus etiam confirmare, quoniam posita causa tota efficiere alicuius effectus nullòque existente impedimento, potest produci effectus: sed si in angelis dantur species infusæ, tota causa producens notitiam in præsentia obiecti est intellectus angelicus & species: cum ergo hæc eadem sint in angelo ante præsentiam obiecti, neque ad sit impedimentum, producere possunt notitiam illius.

Ad hæc non video quid aliud possit dici, quàm si negetur, species inservienses ad notitias intuitivas, notitiæque ipsas suapte natura intuitivas, representare vlla ratione quippiam posse in absentia obiecti, propter rationem illam, quia videlicet suapte natura representatiæ sunt rei præsentis, ut præsens est, eaque de causa indigent, tamquam conditione sine qua non representabunt, præsentia obiecti. Indeque consequenter dicendum est provenire, ut licet tales species vna cum intellectu in præsentia obiecti sint tota causa notitiæ, in absentia tamen obiecti non valeant eam producere, non quòd pars aliqua causæ desit, sed quia solum deest conditio sine qua tota causa non operetur. Quare negandum erit, species aut notitias, quibus sensus decipitur dum arbitramur nos percipere rem præsentem, quæ præsens non est, esse eiusdem rationis cum his speciebus, quæ ad notitias intuitivas inserviunt, & cum notitiis ipsis.

Iuxta hæc ergo (tamen nobis non omnino satisfaciunt) ad primum argumentum Scoti dandum est, in vno quoque angelorū esse species quæ quantum est ex se representant infinita dependenter, quātū ad hoc quod actu vnu quodque illorū representent, tamquā à conditione sine qua non quod illud existat: negandum verò est inde sequi, eiusmodi species esse perfectionis infinitæ. Ad probationem verò negandum est, id quod representat infinita, necessariò debere esse perfectionis infinitæ.

Atque

Miraculum Eucharistia in oppido Scalabitani in hoc regno Lusitanie, quod vique in hanc diem perseverat, bisque quotannis publicè omnibus vndique confluentibus ostenditur

Ad primum Scoti quo modo se respondendi.

Atque ad probat. onem huius, quae ulterius subiungitur negari debet, quando pluralitas inferit maiorem perfectionem, infinitatem inferre infinitam perfectionem. Vna namque species finita superioris ordinis habere potest habitudinem representantis, quantum est ex se, infinita, aequipolletque poterit infinitis speciebus inferioris ordinis in representando: tales autem sunt species Angelorum. Neque enim necesse est, ut qualis est portio quoad multitudinem eorum, quae representantur per vnam speciem, ad ea quae representantur per aliam, talis portio sit quoad perfectionem essentialem inter species ipsas inter se, ut ex iis quae quaest. 12. art. 1. 5. & praesertim 8. satis est manifestum: quae, ne repetitione fastidium pariant, non refero.

Ad secundum.

Ad secundum neganda est minor. Ad probationem dicendum est, representantur illis intuitu solum extrema, quando tamen actu existunt, & non antea, aut postquam existere desierunt, ut dictum est: quemadmodum autem nos per notitias intuitivas extremorum cognoscimus certo complexiones contingentes, ut Petrum federe, quando fedet, loqui, aut ambulare, quando loquitur, aut ambulat, quia intuitu cognoscimus vnum extremum coniunctum esse, aut non esse coniunctum cum altero: sic etiam Angeli eodem modo eas cognoscunt.

Ad tertium.

Ad tertium concessio antecedente, neganda est consequentia. Ad probationem dicendum est, ad notitiam intuitivam satis esse, si pendeat a praesentia obiecti tanquam a conditione sine qua non. Species namque, quae ad talem notitiam inseruit, eius est natura, ut quamuis in se eodem modo se habeat in praesentia, & absentia obiecti, non tamen producat notitiam, nisi cum adest obiectum: eod quod, ut operetur, ab eo pendet tanquam a conditione sine qua non, ut explicatum est.

ARTICVLVS III.

Utrum superiores Angeli intelligant per species magis vniuersales, quam inferiores.

ERMO est hoc loco de speciebus magis vniuersalibus in representando, ita scilicet, ut ea species magis vniuersalis dicatur, quae se extendit ad representandas plures naturas specificas simul ac vnitè, & quoad propria singularum.

Quaestio haec solum habet locum, posito quod Angeli non accipiant species a rebus, sed a Deo per infusionem. Species namque a rebus desumptae pro diuersitate obiectorum, a quibus efficienter proxime, vel remote producuntur, & quorum sunt imagines, necessariò distinguuntur inter se specie.

Angeli & D. Thomae sententia quo sunt altioris ordinis per species magis vniuersales cognoscunt. Ratio Diui Thomae.

Conclusio D. Thomae est. Angeli quò superiores, & perfectiores sunt, eò per pauciores & vniuersaliores species obiecta intelligunt. Hanc probat, quoniam ex eo aliqua superiora & perfectiora sunt in entibus, quò sunt Deo propinquiora & similia, ac proinde substantia intellectuales eò sunt perfectiores & superiores, quò sunt Deo propinquiores & similiares in intelligendo: sed Deus omnia intelligit per vnicam rationem intelligendi, nempe per suam essentiam concurrentem cum suo intellectu in modum speciei intelligibilis: ergo quò Angeli superiores fuerint & perfectiores, eò magis ad hunc intelligendi modum accedent, atque adeò eò

A per pauciores & vniuersaliores species intelligent. Confirmat eandem conclusionem in argumento sed contra, ex illo Dionysij 12. cap. celestis Hierarchia. Superiores Angeli participant scientiam magis in vniuersali, quam inferiores. Deinde in corpore articuli, quia inter nos, qui hebetioris sunt ingenij, singulorum explicatione speciatim indigent: ij vero, qui acutioris sunt ingenij, ex paucis multa intelligunt.

Secus in 2. d. 3. q. 10. in contraria est sententia, ac seueratque vnam speciem intelligibilem, vnam tantum naturam posse representare, idque ut probet, argumentatur primò, quoniam vna ratio cognoscendi vnum habet obiectum primum, in ratione obiecti primarij, sibi adequatum, in quo proinde continentur reliqua, quorum ea est ratio cognoscendi: adeò namque essentia diuina est diuino intellectui vnica ratio cognoscendi omnia, quia habet vnum primum obiectum adequatum, in quo & continentur, & cognoscuntur à diuino intellectu caetera omnia, nempe eandem essentiam diuinam: sed in singulis speciebus, quae in Angelis representant diuersas naturas specificas, non responderet vnum obiectum primum eis adequatum, in quo formaliter, aut eminenter continentur ea omnia, quae tales species representant: ergo esse nequeunt in Angelis eiusmodi species.

Secundò, omnis ratio cognoscendi, quae est in intellectu creato, est posterior obiecto, quod per eam cognoscitur, mensuraturque ab eo: sed vnitatis posterioris pendet ab vnitatis prioris, & vnitatis rei, quae mensuratur ab obiecto, pendet ab vnitatis obiecti: ergo fieri nequit, ut in intellectu Angeli detur aliqua vna species, quae simul representet multas diuersasque naturas.

Tertiò, omnis vna ratio intelligendi potest habere aliquem vnum actum intelligendi sibi adequatum: sed species representans simul multas naturas, habere non potest vnum actum intelligendi sibi adequatum: quia tunc intellectus intelligeret multa simul, quod D. Thomas negat posse fieri: ergo in intellectu Angelico esse non potest species, quae simul representet multas naturas.

Quartò, omnis intellectus creatus potest cognoscere habitualiter vnum obiectum sine quocumque alio: sed si eadem species in angelo representet simul tantas naturas, intellectus angelicus non poterit habitualiter cognoscere vnam earum naturarum sine alia: eò quòd in specie cognoscatur habitualiter id omne, quod per eam representatur: ergo non datur talis species in intellectu angelico.

Aureolus etiam apud Capreolum in 2. distin. 5. quaest. 2. ad argumenta contra septimam conclusionem, argumentatur in hunc modum. Si opinio D. Thomae esset vera, dari posset Angelus, qui intelligere posset omnia per suam substantiam: quod tamen est proprium Dei, contrariumque docuit D. Thomas artic. 1. huius quaestionis. Consecutio probatur, quia sumo supremum angelorum, quem dicas intelligere omnia obiecta per decem tantum species, verbi gratia. Tunc ita argumentor. Dato quocumque angelo quantumvis perfecto, Deus potest in infinitum creare angelos perfectiores ac perfectiores: tunc, si creet vnum angelum perfectiorem illo dato, ille intelliget per nouem species, & si ita ordine quodam creet decem alios, vltimus intelliget sine vlla specie, atque adeò per suam substantiam: ergo non quò angeli sunt perfectiores, eò cognoscunt per pauciores & vniuersaliores species.

MOLINUS
D. V.

Opinionem D. Thomae non videri certam.

Opinio D. Thomae, meo iudicio, certa non est: quoniam, ut videbimus, facile solvuntur fundamenta omnia, quibus innititur. Quod si ex vna parte dicatur cum D. Thomae, tot esse species Angelorum, quot sunt individua, & ex alia opinio D. Thomae intelligatur, ut quicumque excessus in perfectione inter Angelos sit satis, ut perfectiores intelligantur per pauciores & vniuersaliores species, ut multi eam videntur intelligere, sane incredibilis videtur. Cum enim sectatores huius sententiae affirmant, in omnibus Angelis eam scientiam intelligibilem, quae representat naturam quamvis specificam substantialem, representare etiam individua omnia illius, affectionisque omnes, etiam contingentes, tam illius quam individuum omnium, ac proinde in infimo Angelorum non plures species intelligibiles constituant, quam sint naturae substantiales specificae, quas potest cognoscere, sane cum ex sententia D. Thomae multo plures sint species Angelorum, quam sint substantiarum corporearum: species autem sint sicut numeri, ita ut nulla duae aequalis sint perfectionis: innumeri erunt Angeli, qui res omnes corporeas per vnam tantum speciem intelligant, quod est incredibile: & cum eadem sit ratio, ut quod Angeli sunt perfectiores, eo plures species substantiales Angelorum cognoscant per eandem speciem intelligibilem, quae est, ut cognoscant plures species substantiales rerum corporearum: utique tertius Angelus in perfectione, incipiendo ab infimo, intelliget cum minimam duos inferiores se per vnam speciem, & quartus, tres inferiores se simili modo per vnam speciem, & ita ascendendo: vnde sequetur, primum eorum, qui cognoscunt omnes species rerum corporearum per vnam speciem, omnes etiam Angelos se in perfectione inferiores cognoscere per aliam, atque adeo tantum erunt in eo duae species comparatione rerum omnium corporearum, & Angelorum, quos in perfectione excedit: qui ergo fuerit proximus, superiorque in perfectione, cognoscat substantias omnes corporeas, & omnes Angelos se inferiores per vnam tantum speciem: vnde efficitur, ut in superioribus Angelis solum habeat locum opinio D. Thomae comparatione specierum intelligibilium superiorum Angelorum: quae omnia creditur sunt difficilia. Adde, videri incredibile, semper in Angelo proximo in perfectione species solum ita accrescere in vniuersalitate, ut quae vnam tantum speciem substantialem representabat in inferiori, representet duas in superiori, imo multo plures representabit, propter modicum excessum in perfectione, quem multae species substantiales inter se habent: ut quae leonem & equum representabit, in Angelo inferiori, in superiori, representabit etiam bouem, ceruum, & alias species affines.

Præterea, qua ratione duae aliquae species intelligibiles, diuise in Angelo inferiori, vniuntur in vna aliqua superiori in Angelo superiori, vniuntur etiam quaecumque aliae duae in vnam tertiam: vnde fiet, ut si Angelus omnium infimus intelligebat per triginta mille species, Angelus illi proximus superior in perfectione intelligat ad summum per quindecim mille, & qui huic fuerit proximus, per septies mille quingentas, & ita ascendendo. Vnde multo citius deueniamus ad Angelum, qui res omnes corporeas, Angelosque omnes imperfectiores se, intelligat per vnam speciem.

Præterea possumus interrogare sectatores huius sententiae, num inter Angelos creatos aliquis singularis species substantiales creatas intelligat per singulas species intelligibiles: & credo id non negabunt.

Molina in D. Thomae.

A saltem de infimo Angelo. Tunc petam, vel Deus de potentia absoluta potest creare alium imperfectiorem, vel non. Non dabunt hoc secundum, quippe cum nullam videatur inuolueri contradictionem, quod Deus creat Angelum inferiorem infimo creato. Si verò dent primum, in infimo eorum Angelorum, quos Deus creauit, comparatione huius, quem Deus potest creare, non habebit locum opinio Diui Thomae, ut quod Angelus perfectior sit per vniuersaliores species cognoscat. Hæc & similia absurda sunt, quae sequuntur, si quis dicat, vnumquemque Angelum distingui specie à cæteris, & quemcumque excessum in perfectione sufficere, ut affirmandum sit, Angelum perfectiorem intelligere per pauciores magisque vniuersaliores species.

B Quare, si opinio D. Thomae defendenda sit, dicendum erit cum Ferrariensi 2. contra gentes capite 98. non quemcumque excessum in perfectione esse satis, ut Angeli superiores intelligantur per pauciores & vniuersaliores species. sed certum & determinatum. Sicut etiam q. 12. art. 8. ostendimus, non quemcumque excessum luminis gloriæ efficere, ut plura videantur in Verbo, sed certum & determinatum pro qualitate eorum, quae vltius videnda sunt: tamen si quicumque excessus faciat, ut melius essentia diuina videatur, atque ut melius in ea videantur illa, quae minori lumine videri possent. Sicut enim animalia, quod perfectiora sunt eo plures habent sensus: & tamen non quicumque excessus in perfectione est in causa, ut habeant plures sensus, sed certus & determinatus: quandoquidem multa sunt animalia inæqualia perfectione, quae totidem habent sensus: ita dicendum erit in re proposita. Quod fit, ut, iuxta hanc expositionem, non quicumque excessus sit satis, ut Angeli intelligantur per pauciores & vniuersaliores species, sed magnus quidam, qualis est qui cernitur inter Angelos diuersorum ordinum, aut etiam Hierarchiarum, si ordines & Hierarchiae etiam penes naturalia distinguantur, ut vult D. Thomas. Præterea, si dicamus multos Angelos esse eiusdem speciei, facilius adhuc defendetur opinio Diui Thomae. Quamuis nec his omnibus modis intellecta certa sit, ut ex solutionibus fundamentorum, quibus innititur, erit manifestum. Præterquam quod per se ipsam difficilis sit, nec modicam contineat difficultatem quae contra eam obiciuntur, tamen si solui possint.

D. Thomae sententia qua ratione defendi possit.

Vnde ad rationem, qua D. Thomae suam conclusionem probat, dicendum est, perfectiora non in omnibus esse Deo similia, sed satis esse si similia ei sint in perfectione essentiali: & si polleant intellectu, ut per eum sint etiam illi similia, quod plura & melius cognoscant, quam imperfectiora: non verò in eo quod cognoscant per pauciores species: eo quod vnumquodque obiectum, quando non cognoscitur in alio, in quo eminenter contineatur, eius sit naturae, ut sibi videretur peculiarem speciem: cum species penes obiecta primaria distinguatur inter se specie, neque duae res diuersae omnino, vna & eadem similitudine representari possint nisi illa representent primo aliquid, in quo illa res eminenter contineatur.

Ad rationem D. Thomae ut sit respondendum.

F Ad primam confirmationem dicendum est, Dionysium loqui, non de cognitione naturali, sed de supernaturali per reuelationem, quae in superioribus Angelis magis vniuersalis est, hoc est, ad plura obiecta se extendens, eo quod multo plura diuinitatis illis innotescant, quam inferioribus. Reddit enim eo capite rationem, quare Pontifex noster Christus Angelus in Scriptura dictus sit, quia in nunciando & communicando scientiam inferioribus, supremis Angelis similis est, primumque locum tenet.

Ad primam confirmationem.

Ad secundū.

Secunda confirmatio non aliud conuincit, quam quemadmodum inter nos, qui acutioris sunt intellectus, per eandem species, atque ex eisdem principiis, multo plura penetrant ac deducunt, quam qui hebetioris sunt intellectus: ita rem se habere in Angelis, ac proinde vniuersaliorē scientiam, quā est in perfectioribus Angelis, non prouenire ex eo quod intelligant per alias, aut vniuersaliores species, sed ex eo quod nobilioris sunt intellectus. Vnde confirmatio illa quadam ex parte retorqueri potest in D. Thomam, vt eam retorquet Scotus.

Ad primum Scoti contra D. Tho. opinionem.

Qui defendere voluerit sententiam D. Thomae, eo modo quo defendi posse diximus. Ad primum argumentum Scoti, negabit maiorem, si sit sermo de obiecto primario adaequato, quod fit vniū quid. Sicut enim potentia visiva nihil vnum per se respicit, primò tamquam obiectum primarium adaequatum, sed immediatè respicit sub diuisione colorum, et lumen: ita vna illarum vniuersalium specierum respicit primariò tamquam obiectum adaequatum multas naturas específicas sub diuisione, quarum quamlibet, vel multas simul, poterit immediatè cognoscere, prout ad hanc, vel ad illam, vel etiam ad multas simul aduertit, aut aduertere voluerit. Nonnulli ex sectatoribus D. Thomae qui & singulos Angelos defendunt excessum in perfectione essentiali arbitrantur esse satis, vt Angelus perfectior cognoscat per pauciores & vniuersaliores species, respondent ad argumentum Scoti, concedendo maiorem, & negando minorem, dicuntque vnicuique specierum vniuersalium respondere, tamquam primarium & adaequatum obiectum, speciem aliquam subalternam prædicamenti substantiæ cum omnibus speciebus in finis & indiuiduis sub eadem contentis, & cum omnibus eorum affectionibus. At verò incredibile est tantū esse numerum specierum subalternarum prædicamenti substantiæ, vt sufficiat ad hoc, vt tāta multitudo Angelorū specie differentiū inter se, intelligant per species habentes eo modo obiectum adaequatum, & semper quod Angeli perfectiores sunt essentialiter, intelligant per species pauciores. Adde, neque tales species subalternas prædicamenti substantiæ habere rationem obiecti adaequati primarij earum specierū intelligibilium: tum quod species æquè primò representent naturam illam subalternam, gradus específicos, & indiuiduantes, nec non affectiones omnes indiuiduorum: tum etiam quod Angeli per eiusmodi species non cognoscerēt reliqua in natura subalterna tāquam in obiecto primario, sed vniūquemque gradum specificum & indiuidualem cognoscerent in ipsomet, eodemque modo quodcumque accidit in ipsomet intelligerent, & non in natura substantiāli subalterna.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum est, maiorem solum esse veram de rationibus intelligendi seu speciebus, quæ desumuntur ab obiectis: secus autē de illis quæ infunduntur à Deo, quales sunt species Angelorum.

Ad tertium.

Ad tertium sectatores D. Th. concedunt maiorem, & negant minorem. Ad probationem verò respondent, D. Thomam non negare intellectū posse simul intelligere multa per modum vnius: ea autem quæ per eandem speciem intelligibilem intelliguntur, non intelligi per modum multorum, sed per modum vnius. Nos etiam primo posteriorum cap. i. asseruimus nullum esse absurdum intelligere simul multa per modum multorum, id quod q. 58. a. 2. etiā ostendimus. Obserua tamen, negandā esse maiore argumenti Scoti. Cum enim vnaquæque species Angelorū representet infinita indiuidua, & in-

Angelus, si species ha-

finita accidentia, si Angelus posset elicere actum intelligendi speciei intelligibilis adaequati, posset actu cognoscere infinita, quod nulla ratione est concedendum. Potentia namque finita, quæ non cognoscit obiecta in aliquo vno obiecto primario, in quo reliqua virtute continentur percipere nequit simul infinita: eò quod, quò ad plura aduertit, eò ad singula fit remissior aduertētia: & idcirco aduertere nequit simul ad infinita. Dixi potentia, quæ non cognoscit obiecta in aliquo primario, &c. quoniā alia ratio est, quado cognoscuntur in vno obiecto primario, in quo eminenter continentur, quo pacto anima Christi in Verbo, & fortè aliqui alij beati, vident infinita, vt quaest. 12. art. 8. explicauimus.

Illud etiam obserua, iuxta sententiam D. Thomae concedendū esse, quod si Angelus aduertere simul posset ad omnia, quæ per eandem speciem potest cognoscere, illaq; simul actu existeret, nō solum cognosceret infinita, sed etiā omnium illorū haberet vnicum actum intelligēdi, formaretq; vnicum conceptum ac verbum, vt sectatores D. Thomae concedunt. Quare iuxta eandem sententiam dicendum erit, quando Angelus superior per eandem speciem cognoscere posset nō solum multas naturas específicas rerum corporearum, sed etiam partim rerū corporearū, & partim incorporearum, & ex eo de illis formaret distinctos conceptus, quod modò ad has, modò ad illas aduertet, sicq; diuisim eas intelligeret, tū conceptus illos, tum etiam actus intelligēdi esse eiusdem speciei inter se, vt patet: tum quia vna & eadem causa tota efficiens, nempe intellectus & illa species, concurreret ad eos actus intelligēdi, & conceptus producendos: tū etiā quia, si simul aduertet ad illas diuersas naturas específicas, eas omnes cōciperet eodē numero actu intelligēdi, & eodē numero cōceptu, vt hi Doctores affirmāt. At profectò hoc quoque durum efficit opinionē D. Thomae, durū namq; est cōcedere, si Angelus aliquis seorsum cōcipiat leonem, & alij Angelū, elicere cōceptus, & actus intelligēdi eiusdē speciei, quibus eos cōcipiat.

Ad quartū, si nomine cognitionis habitualis intelligat Scotus (vt intelligere videtur) habere speciem, quæ possit id cognoscere, quod habitualiter cognoscere dicitur, neganda est maior, si sermo sit de speciebus, quæ nō desumuntur à rebus, sed tales infunduntur à Deo, vt vana simul representent multa.

Ad quintum argumentum Aureoli neganda est cōsecutio. Probatio verò procedit quasi nos affirmamus, omnes Angelos distinguui inter se specie, & præterea quemcumq; excessum in perfectione sufficere, vt Angelus perfectior cognoscat per pauciores & vniuersaliores species, quod nos non affirmamus. Caietan. & Capreol. qui id affirmant, ad probationē concedunt, deueniendum esse ad angelum, qui intelligat omnia alia à se per vnam speciem: quando verò fit vltierus argumentum, Deus potest producere alium angelum perfectionem: id quidem concedunt, sed quando inde inferitur: ergo ille intelliget per pauciores rationes cognoscendi, atque adeò solum per suam substantiam, negant consequentiam: quia tunc, inquit, Deus Angelo, qui intelligebat per vnam tantum speciem, infundit aliam, quæ intelligat Angelum perfectiorem de nouo creatum similique modo infunderet ceteris Angelis inferioribus: neque enim habebant species, nisi ad cognoscendas res de facto creatas, non verò ad cognoscendas res quas Deus poterat creare & præferim quæ perfectiores essent rebus creatis, quod difficius ob sui magnam perfectionem cognoscantur: & idcirco, vt ab inferioribus Angelis cognoscantur, necesse esset, vt infusio peculiaris speciei eis fieret.

Q. 4.